

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БІБЛІОТЕЧНІЙ ТА АРХІВНІЙ СПРАВІ

УДК 004.6:008(4)-026.454

О. М. Рибачок
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Розкрито міжнародні та національні стратегії, а також відомчі й регіональні ініціативи європейських країн у галузі оцифрування, онлайн доступу і цифрового збереження культурної спадщини, що діють в європейських установах культурної спадщини. Надано характеристики координаторів проектів та установ, що беруть участь у формуванні зазначених цифрових ресурсів. Визначені специфіка доступу та прогрес у засобах збереження культурної спадщини і захисті авторських прав.

Ключові слова: європейська культурна спадщина, цифрові ресурси культурної спадщини.

Цифрові технології та Інтернет створили безпрецедентні можливості для ознайомлення з культурними матеріалами для навчання та роботи, вони стали доступними для широкого кола користувачів, дають змогу швидко обмінюватися новим досвідом і багаторазово використовувати наукові та культурно-освітні матеріали.

Основні сучасні тренди в галузі історико-культурної спадщини спрямовані на об'єднання зусиль різних країн і культурних установ стосовно оцифрування фондів, на поліпшення доступу, транскордонної доступності оцифрованих матеріалів, а також умов довгострокового збереження цифрового культурного матеріалу і веб-контенту для майбутніх поколінь. Звання визнаного провідного міжнародного лідера в галузі культурних і творчих ресурсів посідає Європа.

Досвід останніх років, широко представлений у відкритому доступі в Інтернеті, продемонстрував, що майже всі держави-члени Європейського Союзу досягли значних успіхів у процесі оцифрування культурних ма-

теріалів, що розгортається в європейських установах культурної спадщини, зокрема в бібліотеках, архівах, музеях, інших інституціях культури [1]. Огляд найбільш важливих міжнародних та національних проектів і програм дозволяє репрезентувати цю діяльність в європейському масштабі.

Найбільш потужним та успішним міжнародним цифровим історико-культурним проектом сьогодні є Europeana – європейська електронна бібліотека, загальноєвропейський портал для доступу до культурного надбання в цифровому вигляді з фондів бібліотек (не лише національних), а також архівів та музеїв Європи [2]. Станом на січень 2016 р. обсяг загальноєвропейського проекту Europeana досяг понад 48 млн. цифрових об'єктів із 38 країн Європи, з яких 44 млн. надійшли від постачальників даних з країн-членів ЄС. Від культурних установ України в цілому надійшов 1751 цифровий об'єкт. Серед перешкод у постачанні цифрових ресурсів до Europeana учасники проекту називають нестачу фінансових ресурсів, погану організацію або відсутність необхідної інфраструктури. У 2010 р. витрати на оцифрування історико-культурних цифрових об'єктів в Європі протягом десяти років оцінювались у 100 млрд. євро [3].

Слід також зазначити, що на перший план формування інтегрованого контенту вийшли питання якості цифрових ресурсів перед кількісними показниками [4]. Дедалі більше країн беруть участь у здійсненні всеосяжних цифрових проектів, тому надзвичайного значення набувають ініціативи в напрямі стратегій довгострокового збереження, створення необхідної цифрової інфраструктури, розробки стандартів і протоколів передавання даних, вироблення необхідних правових механізмів для забезпечення збирання цифрових культурних матеріалів. У межах реалізації міжнародних проектів створення інтегрованих електронних ресурсів історико-культурної спадщини правові питання виявились найбільш актуальними, в тому числі в напрямі взаємоузгодження правових підходів до проблем оцифрування в різних країнах. Після прийняття в 2011 р. Меморандуму ЄС «Основні принципи, що стосуються оцифрування і доступу до творів поза комерційним використанням» чотирнадцять країн ЄС вже передбачили у власному законодавстві механізми для полегшення оцифрування й онлайн-доступу до робіт, які знаходяться поза комерцією (для науки і освіти) [5].

Більшість країн ЄС мають чіткі положення в своєму національному законодавстві з авторського права або в архівних законах, що дозволяють державними установами здійснювати копіювально-розмножувальні роботи цифрового культурного матеріалу з метою його збереження. Крім того, європейськими країнами (наприклад, Великобританією) на державно-рівні прийняті законодавчі акти, що зобов'язують видавців постачати

до національних культурних установ обов'язкові примірники цифрових культурних матеріалів (digital-born cultural materials) разом із копією комп'ютерної програми або будь-якою інформацією, необхідною для доступу до цифрового ресурсу.

Важливим кроком на шляху до вирішення правових проблем стала Директива ЄС щодо оцифрування документів невизначеного походження (orphan works), яка визначає загальні правила переведення в цифрову форму і онлайн-відображення таких документів. Документами невизначеного походження є книги, газетні і журнальні статті та фільми, які до цього часу захищені авторським правом, але чиї автори або інші правовласники не відомі або не доступні для отримання дозволу стосовно авторських прав [6].

Для організації доступу до цифрових ресурсів важливими також є політика відкритого доступу (Open Access policy) та розповсюдження документів на основі правових ліцензій Creative Commons, які надають величезні переваги як користувачам наукового доробку, так і авторам наукових публікацій. Використання принципів ліцензій Creative Commons (CC) у вигляді наочних іконографічних зображень дає змогу повідомити про умови доступу до відповідних документів (об'єктів авторського права). Модель ліцензій Creative Commons була покладена в основу узгодження правових умов постачання даних до Europeana.

Для забезпечення коректного використання цифрових об'єктів практично всіма країнами, які здійснюють національні проекти оцифрування та беруть участь у міжнародних цифрових ініціативах, як обов'язковий елемент у базах даних цифрового історико-культурного надбання була введена інформація щодо правового статусу цифрового ресурсу [7, 8, 9].

У відповідності до підсумків реалізації програм оцифрування різних країн ЄС, які наведено в звіті «Культурна спадщина: оцифрування, онлайн-доступ та цифрове збереження (2013–2015)», європейські проекти оцифрування включають національні стратегії, відомчі ініціативи на чолі з міністерствами або національними установами, регіональні цифрові ресурси або стратегії окремих установ [10].

Національні стратегії

Чехія. Оцифрування культурної спадщини в Чехії здійснюється в національному реєстрі – Центральному реєстрі культурної спадщини Чехії, який знаходиться у підпорядкуванні Інституту національної спадщини. Основними програмами є «Державна політика розвитку культури на 2015–2020 роки»; «Стратегія оцифрування культурних матеріалів у 2013–2020 роках»; «Комплексна стратегія підтримки культури до 2020 року»; «Концепція розвитку бібліотек на 2011–2015 роки» (остання включає в себе й оцифрування фондів бібліотек [11].

Естонія. Основним документом є «Національна стратегія оцифрування культурної спадщини на 2011–2016 рр». Мета – забезпечення того, щоб оцифрування стало звичайною щоденною діяльністю в установах пам'яті; поліпшення загальнонаціональної координації робіт з оцифрування і збереження цифрової культурної спадщини; розробка загального переліку послуг на основі цифрових ресурсів культурної спадщини.

Латвія. Стратегія розвитку цифрових ресурсів культурної спадщини була затверджена як складова частини «Державних керівних принципів політики в галузі культури на 2014–2020 рр. – «Creative Latvia». Ця стратегія передбачає заходи щодо забезпечення оцифрування, довгострокового збереження, доступу і повторного використання латиської культурної спадщини.

Литва. Протягом 2013–2015 рр. процеси оцифрування культурної спадщини в Литві проводилися у відповідності до «Програми оцифрування культурної спадщини, збереження та актуалізації на 2015–2020 рр.», яка включає в себе організацію збереження і доступу до литовського цифрового історико-культурного контенту.

Польща. Багаторічна програма «КУЛЬТУРА+», у межах якої реалізація оцифрування («цифровізація») є одним із пріоритетів і полягає в сприянні розвитку масового оцифрування польської культурної спадщини та інфраструктури для цього процесу, а також у створенні мережі лабораторій з оцифрування, зокрема, в бібліотеках, музеях і державних архівах по всій Польщі. Програма також включає підтримку процесів оцифрування і спільного використання культурних ресурсів, що знаходяться у власності неурядових організацій, церков та університетів.

Румунія. Уряд Румунії затвердив «Національну стратегію оцифрування для Румунії до 2020 рр.», метою якої є забезпечення постачання понад 750 тис. цифрових об'єктів до Europeana до 2020 р. Програма включає в себе розробку онлайн-платформи для збирання і публікації цифрових культурних ресурсів та оцифрування 1 млн. культурних матеріалів.

Швеція. Національна стратегія оцифрування цієї країни охоплює період 2012–2015 рр. і передбачає фінансування планів оцифрування національних установ культурної спадщини.

Угорщина. Дії окремих секторів культурних установ (бібліотеки – архіви – музеї) координуються провідними національними установами (Національна бібліотека імені Ференца Сечені, Угорський національний архів, Угорський національний музей). Крім того, в цих установах були створені стратегічні документи, що стосуються національної програми оцифрування.

Фінляндія. Національна бібліотека Фінляндії є частиною Гельсінського Університету, вона здійснює національну політику з оцифрування

бібліотечних фондів. Стратегічна мета оцифрування узгоджується з Гельсінським Університетом і Міністерством освіти та культури. Національний архів має стратегію оцифрування, що регулярно оновлюється; архівні фонди і колекції для оцифрування відбираються відповідно до річного плану. Національна рада зі старожитностей координує національну програму оцифрування музейних фондів. Національний аудіовізуальний інститут (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, KAVI) концентрується на стратегії оцифрування вітчизняних художніх фільмів.

Німеччина. Національний цифровий проект Німеччини координується німецькою цифровою бібліотекою (Deutsche Digitale Bibliothek, DDB), яка затверджує «Генеральний план оцифрування». Семинар, проведений у 2013 р. DDB за участю зацікавлених сторін з усіх секторів культури і федеральних земель, підтвердив, що національний проект з оцифрування є кроком вперед з метою організації щільнішої координації і взаємодії між окремими учасниками для досягнення кращого рівня поточних проектів. Проте було висловлено думку, що планування робіт не повинно мати вигляд процесу зверху-вниз. Тобто окремі культурні сектори/установи повинні мати право (і обов'язок) приймати такі рішення самостійно.

Нідерланди. Узгодили в 2015 р. спільну міжвідомчу «Національну стратегію цифрової спадщини», яка буде координуватися в межах міжвідомчої мережі цифрової спадщини (Netwerk Digitaal Erfgoed). Стратегія закріплює ініціативу з оцифрування за культурними та урядовими установами, а для координації урядом Нідерландів передбачається поліпшення умов для масштабування діяльності з оцифрування і міжвідомчої співпраці між архівами, бібліотеками, музеями, аудіовізуальними архівами та науковими установами.

Відомчі та регіональні ініціативи

Бельгія. У Фландрії немає визначеної національної програми. Фламандський архівний інститут (Vlaams Instituut voor Archivering, VIAA) оцифрує, зберігає і забезпечує доступ до аудіовізуального матеріалу спільно з партнерами з культурної спадщини і засобами масової інформації. У 2013 р. для федеральних установ Радою було прийнято постанову щодо організації додаткової інфраструктури для переведення в цифрову форму і збереження активів, які перебувають у власності різних федеральних наукових установ і Національного кіноархіву. Схема фінансування має на меті створити трирівневу інфраструктуру – для оцифрування контенту, для цифрового збереження та для використання цифрового контенту.

Іспанія. Бібліотеки мають свою стратегію зі створення національних електронних колекцій та проектів, в основному пов'язану з формуванням загальнонаціонального ресурсу Hispana. Щорічні гранти і контракти

для запобігання дублювання зусиль передбачають попередню обов'язкову перевірку в Hispana вже оцифрованих матеріалів. Архіви не мають національної стратегії. З метою координації архівного співробітництва організовано портал іспанських архівів Pares. Музеї мають загальний стратегічний план на 2012–2015 рр., який передбачає оцифрування фондів державних музеїв, каталогізацію та надання високоякісного доступу до культурних матеріалів.

Австрія. Відділ мистецтв і культури Австрійської Федеральної Канцелярії (Bundeskanzleramt Österreich – Sektion Kunst und Kultur) зосередив зусилля на організації оцифрування матеріалів федеральних музеїв.

Власні стратегії установ культури

Данія. Оцифрування в установах культури Данії є невід'ємною частиною роботи зі збереження фондів. Мета та пріоритети оцифрування встановлюються індивідуально в кожній установі. За загальнонаціональними результатами оцифрування стежить Данське агентство культури.

Велика Британія. Британські культурні організації є дуже активними в області оцифрування, проте в країні не існує єдиного плану або стратегії для координації та моніторингу оцифрування культурної спадщини. На інституціональному рівні окремі музеї, архіви та бібліотеки розробляють політику і стратегії оцифрування, характерні для їхніх колекцій і потреб користувачів. Вони, як правило, фінансуються за рахунок внутрішніх резервів. На регіональному рівні групи організацій координують деякі аспекти діяльності з оцифрування між собою. На національному рівні існує деяка координація оцифрування за тематичними принципами.

Австрія. Основні інститути культурної спадщини, такі як Австрійська національна бібліотека (Österreichische Nationalbibliothek), Австрійська медіатека (Österreichische Mediathek), Кіноархів Австрії (Filmarchiv für Österreich), Музей австрійського кіно та Інсбруцький університет імені Леопольда і Франца (Leopold-Franzens-Universität Innsbruck) мають власні стратегії оцифрування своїх колекцій.

У процесі реалізації масштабних проектів з оцифрування практично у всіх країнах виникли проблеми в організації загального безкоштовного доступу до оцифрованих матеріалів (public domain status). Для роз'яснення важливості відкритого доступу до історико-культурної спадщини та можливості повторного використання цифрового контенту керівними органами національних програм оцифрування було проведено навчальні семінари, а на державному рівні – прийнято відповідні постанови щодо правового статусу цифрових об'єктів національного культурного надбання, призначених для безкоштовного використання в галузях науки та навчання. Європейська Комісія в своїх рекомендаціях відзначала, що деякі установи

культурної спадщини, особливо музеї і архіви, все ще не наважуються на вільне розповсюдження цифрових копій матеріалів із власних фондів. Також у цих рекомендаціях акцентувалося на забезпеченні зручності використання оцифрованого матеріалу через обмеження використання інтрузивних водяних знаків або інших зорових захисних заходів.

Більшість європейських бібліотек, крім здійснення програм оцифрування і цифрового збереження, надають також безкоштовний онлайн-новий доступ до цифрових об'єктів суспільного надбання. У більшості випадків опис ресурсів та матеріали зниженої роздільної здатності надаються безкоштовно; оригінальні майстер-копії високої якості і послуги з повторного використання цифрових ресурсів є платними. У п'яти країнах ЄС (Австрія, Чехія, Іспанія, Польща, Словаччина) умовою отримання державного фінансування на проекти оцифрування фондів є надання культурними установами вільного доступу до цифрових об'єктів через портал Europeana. Для досягнення сумісності цифрових ресурсів важливим є узгодження на національному рівні або на рівні окремих проєктів використання стандартизованого формату метаданих і контрольованих словників. Більшість європейських країн у своїх цифрових проєктах використовують стандарти метаданих Europeana або узгоджені з ними міжнародно-прийняті цифрові ідентифікатори.

Проблемою є також збереження цифрових ресурсів (digital preservation) для наступних поколінь (надійність носіїв інформації, сумісність форматів даних, програмних платформ і фізичних пристроїв). Під час проведення конференції «Пам'ять Світу в епоху цифрових технологій: оцифрування та збереження» (Ванкувер, вересень 2012 р.) була започаткована ідея створення постійно діючої групи проєкту PERSIST (Platform to Enhance the Sustainability of the Information Society Transglobally) під егідою UNESCO, IFLA, ICA та інших організацій щодо вирішення глобальних актуальних питань збереження цифрової інформації у відкритому доступі, пов'язаних зі стратегіями, технологіями, проблемами вибору та обов'язками [12].

Європейські країни представляють широкий спектр довгострокових стратегій збереження або схем (у виняткових випадках) зі створенням спеціалізованого органу (Німеччина, Швеція). Дедалі більше країн повідомляють про вироблення чітких положень щодо збереження культурних цифрових матеріалів або конкретних механізмів для довгострокового збереження матеріалів цифрового походження. Прогрес також є і в напрямі збереження веб-контенту. Більшість країн Європи мають довгострокові стратегії зі збереження, які розробляються на національному, регіональному рівні або на рівні установ; деякі з них вже напрацювали оперативні плани щодо реалізації цих стратегій.

Отож за останні 10 років у напрямі оцифрування історико-культурних фондів бібліотек, архівів та музеїв досягнутий значний прогрес. Це стосується таких напрямів, як планування оцифрування і координації, доступності та повторного використання, поява захищеного авторським правом контенту в Інтернеті або довгострокового збереження цифрової культурної спадщини. Проте, незважаючи на такий поступ, загальна картина оцифрування культурної спадщини Європи залишається фрагментарною і неоднорідною, залежить від ініціатив або фінансування установ культури, відзначається міжвідомчою неузгодженістю.

Також слід відзначити, що для загальнодоступних матеріалів в Інтернеті бар'єри все ще існують, зокрема водяні знаки, низька якість метаданих та роздільної здатності, певні нормативні обмеження (наприклад, закони стосовно охорони спадщини) до цього часу заважають більш широкому використанню цих ресурсів.

Крок уперед зроблений також у напрямі сприянні онлайн-доступності захищених авторськими правами матеріалів, хоча й тут зустрічаються національні юридичні казуси, що перешкоджають дії механізмів багаторазового копіювання і довгострокового збереження цифрового культурного контенту.

Список використаних джерел

1. Survey Report on Digitisation in European Cultural Heritage Institutions 2015 / by Gerhard Jan Nauta and Wietske van den Heuvel, DEN Foundation (NL) on behalf of Europeana/ENUMERATE. Public version, June 2015 [Digital resource]. – Mode of access: http://www.den.nl/art/uploads/files/Publicaties/ENUMERATE_Report_Core_Survey_3_2015.pdf

Cultural Heritage: Digitisation, Online Accessibility and Digital Preservation: Implementation of Commission Recommendation on the Digitisation and Online Accessibility of Cultural Material and Digital Preservation. Progress Report 2013–2015. Working document. 2016 [Digital resource]. – Mode of access: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-27/2013-2015_progress_report_9-06-2016_16531.pdf.

2. Europeana [Digital resource]. – Mode of access: <http://www.europeana.eu>

3. The Cost of Digitising Europe's Cultural Heritage [Digital resource]. – 2010. – Mode of access: http://www.collectionstrust.org.uk/images/documents/Digitisation/The_Cost_of_digitisation_EU.pdf

4. Overview of content in Europeana (January 2016) against Annex II targets [Digital resource]. – Mode of access: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-6/contribution_to_europeana_13733.pdf

5. Memorandum of Understanding “Key Principles on the Digitisation and making Available of Out-of-Commerce Works”, 20 September 2011 [Digital resource]. – 2011. – Mode of access: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-info/20110920-mou_en.pdf

6. Orphan works. Directive 2012/28/EU [Digital resource]. – Mode of access: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/orphan_works/index_en.htm

7. Авторське право для бібліотекарів : підручник / [пер. з англ. О. Васильєва]. – К.: IMM «ФРАКСІМ», 2015. – 196 с.

8. Budapest Open Access Initiative [Digital resource]. – 2001. – Mode of access: <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml>

9. Creative Commons Ukraine [Digital resource]. – Режим доступу: <http://www.creativecommons.org.ua/>

10. Cultural Heritage: Digitisation, Online Accessibility and Digital preservation 2013–2015 : Report on the Implementation of European Commission Recommendation (2011/711/EU) [Electronic resource]. – 2016. – Mode of access: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-27/2013-2015_progress_report_9-06-2016_16531.pdf

11. Digitisation Register [Digital resource]. – Mode of access: <http://www.registr-digitalizace.cz/rdcz/>

12. The Memory of the World in the Digital age: Digitization and Preservation 26–28 September 2012, Vancouver, British Columbia, Canada [Digital resource]. // UNESCO. – Mode of access: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/events/calendar-of-events/events-websites/the-memory-of-the-world-in-the-digital-age-digitization-and-preservation/>

References

1. Nauta, G. J., Heuvel, W. (June 2015). Survey Report on Digitisation in European Cultural Heritage Institutions 2015. Mode of access http://www.den.nl/art/uploads/files/Publicaties/ENUMERATE_Report_Core_Survey_3_2015.pdf. [In English]; Cultural Heritage: Digitisation, Online Accessibility and Digital Preservation: Implementation of Commission Recommendation on the Digitisation and Online Accessibility of Cultural Material and Digital Preservation. Progress Report 2013–2015. Working document. (2016). Mode of access http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-27/2013-2015_progress_report_9-06-2016_16531.pdf. [In English].

2. Europeana. Mode of access <http://www.europeana.eu>. [In English].

3. The Cost of Digitising Europe’s Cultural Heritage (2010). Mode of access http://www.collectionstrust.org.uk/images/documents/Digitisation/The_Cost_of_digitisation_EU.pdf. [In English].

4. Overview of content in Europeana (January 2016) against Annex II targets. (2016). Mode of access http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-6/contribution_to_europeana_13733.pdf. [In English].

5. Memorandum of Understanding “Key Principles on the Digitisation and making Available of Out-of-Commerce Works”. (September 20, 2011). Mode of access http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-infso/20110920-mou_en.pdf. [In English].

6. Orphan works. Directive 2012.28.EU. (2012). Mode of access http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/orphan_works/index_en.htm. [In English].

7. *Avtorske pravo dlia bibliotekariv: pidruchnyk* [Copyright for librarians: manual] (O. Vasyliiev, trans.). (2015). Kyiv: IMM “FRAKSIM”. [In Russian].

8. Budapest Open Access Initiative. (2001). Mode of access <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml>. [In English].
9. Creative Commons Ukraine. Mode of access <http://www.creativecommons.org.ua>. [In Ukrainian].
10. Cultural Heritage: Digitisation, Online Accessibility and Digital preservation 2013–2015: Report on the Implementation of European Commission Recommendation (2011.711.EU). (2016). Mode of access http://ec.europa.eu/information_society/news-room/image/document/2016-27/2013-2015_progress_report_9-06-2016_16531.pdf. [In English].
11. Digitisation Register. Mode of access <http://www.registrdigitalizace.cz/rdcz/>. [In English].
12. UNESCO. (September 26–28, 2012). The Memory of the World in the Digital age: Digitization and Preservation. Vancouver, British Columbia, Canada. Mode of access <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/events/calendar-of-events/events-websites/the-memory-of-the-world-in-the-digital-age-digitization-and-preservation/>. [In English].

O. Rybachok

European experience of the formation of digital resources of historical and cultural heritage

The article covers international and national strategies, institutional and regional initiatives of European countries concerning the digitization, online access and digital storage of cultural heritage, established in European institutions of cultural heritage, that is in libraries, archives, museums and other cultural institutions. Characterized are the projects coordinators and the institutions engaged in the formation of digital heritage resources, access specifics, progress in the media of heritage preservation and copyright protection. The author also accentuates the processes' fragmentary nature, which reveals the possibilities and concernment of different countries as for these processes.

Key words: European cultural heritage, digital resources of cultural heritage.

O. Н. Рыбачок

Европейский опыт формирования электронных ресурсов историко-культурного наследия

В статье раскрыты международные и национальные стратегии, ведомственные и региональные инициативы европейских стран в области оцифровки, онлайн доступа и цифрового хранения культурного наследия, разворачивающиеся в европейских учреждениях культурного наследия, в частности в библиотеках, архивах, музеях и других культурных институциях. Охарактеризованы координаторы проектов и учреждения, задействованные в формировании ресурсов цифрового наследия, специфика доступа, прогресс в средствах сохранения наследия и защите авторских прав. Отмечается фрагментарность этих процессов, отражающая возможности и заинтересованность в них разных стран.

Ключевые слова: европейское культурное наследие, цифровые ресурсы культурного наследия.